

МАКТАБГАЧА КАТТА YOSHDAGI BOLALARNI ELEKTRON DIDAKTIK O'YINLAR VOSITASIDA ZAMONAVIY KASBLAR BILAN TANISHTIRISH

Xasanova Shaxnoza Toxtasinovna

Toshkent davlat pedagogika universiteti

“Maktabgacha ta’lim metodikasi” kafedrası dotsenti(PhD)

Pardavayeva Humora Baxtiyor Qizi

Maktabgacha ta’lim yo’nalishi 3-kurs talabasi

Kalit soʻzlar: elektron, didaktik, zamonaviy, kasblar, dasturchi, dizayner, arxitektor, tarjimon, jurnalist, reportyor, aloqa operatori, menejer, styuardessa, kompozitor, fotograf, kashfiyotchi olim, milliy gvardiya, arxeolog, volontyor, advokat, sport ustasi, tadbirkor, marketolog.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha katta yoshdagi bolalarni elektron didaktik oʻyinlar vositasida zamonaviy kasblar bilan tanishtirish masalalari yoritib berilgan.

Bugungi kunda respublikamizda maktabgacha ta'lim soxasida me'yoriy huquqiy bazani tubdan takomillashtirish, ilg'or xorijiy tajribalar, ilmiy ishlanmalar va texnologiyalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatiga integratsiya qilish, maktabgacha yoshdagi bolalarni erta rivojlantirish soxasidagi ilmiy, innovatsion-pedagogik faoliyatni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan konseptual isloxotlar amalga oshirilmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoevning Oliy majlisga so'zlagan Murojaatnomasida Maktabgacha ta'lim soxasida kelgusida olib boriladigan keng isloxotlar xaqida to'xtalib o'tildi. "Birinchiidan, bola dunyoga kelganidan boshlab, unda aynan maktabgacha bo'lgan yoshda aqliy faollik oshadi, axlokiy-estetik va jismoniy xislatlar shakllanadi. Shu bois xam, kelgusi yillarda maktabgacha ta'lim soxasini rivojlantirish borasidagi strategik maqsadimiz-ijtimoiy ushbu ta'lim yo'nalishi bilan to'liq; qamrab olish uchu zarur sharoitlarni yaratishdan iborat".

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni kasblar bilan tanishtirish bo'yicha g'arb olimlar tomonidan bir qator ilmiy ishlar olib borilgan.

T. A. Markova va V. G. Nechayevalar ekskursiyaga katta ahamiyat berganlar. Ular ekskursiyani maktabgacha yoshdagi bolalarning kasblar haqidagi g'oyalarini shakllantirishning eng yaxshi usuli deb hisoblashgan.

Kozlova bolalarning kasblar haqidagi tasavvurlarini shakllantirishda vizual usullarning rolini ta'kidladi: illyustratsiyalarni ko'rish, filmlar ko'rsatish, namuna ko'rsatish. U maktabgacha yoshdagi bolalarning kasblar haqidagi g'oyalarini kengaytirishda bosqichma-bosqichlik tamoyiliga amal qildi.

V.P. Kondrashov tomonidan "Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyati sharoitida kasblar dunyosi haqida g'oyalarni shakllantirish" mavzusida ilmiy tadqiqot ishlari amalga oshirilgan bo'lib, u tomonidan bolalar kasblar bilan tanishtirishda rolli o'yinlarga alohida e'tibor berdi va "Kasblar alifbosi" nomli dasturni ishlab chiqdi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha yoshdagi bolalarni biz quyidagi zamonaviy kasblar bilan tanishtirishimiz maqsadga muvofiq: dasturchi, dizayner, arxitektor, tarjimon, jurnalist, reportyor, aloqa operatori, menejer, styuardessa, kompozitor, fotograf, kashfiyotchi olim, milliy gvardiya, arxeolog, volontyor, advokat, sport ustasi, tadbirkor, marketolog.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarga zamonaviy kasblar bilan tanishtirishning asosiy maqsad, vazifalari:

- zamonaviy kasblar haqida aniq bilim va tushunchalar berish;
- zamonaviy kasblarga nisbatan qiziqish va xohishni uyg'otish;
- zamonaviy kasblarning jamiyat hayotida ahamiyatini bola ongiga singdirish;
- kattalar va o'z mehnatini qadrlash va hurmat qilishni tarbiyalash
- bolalari zamonaviy kasblarga qiziqishni shakllantirish orqali kelajakda mamlakat rivojiga hissa qo'shadigan yosh avlodni tarbiyalash.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni zamonaviy kasblarga qiziqishni shakllantirishning bir qator tashkiliy yo'llari va usullari mavjud.

Birinchi yo'l - ekskursiya, mashg'ulot, maqsadli sayrlar orqali. Bunda kuzatish, kino va diafilm, diapazitiv, teleeshittirish, badiiy adabiyot, ko'rgan va eshitgani to'g'risida suhbat, tarbiyachi va bolalarning hikoyalari, tarbiyachining hikoya va tushuntirishi, didaktik o'yinlar kabi turli-tuman metodlardan foydalaniladi.

Ikkinchi yo'l - mashg'ulot va mashg'ulotdan tashqari vaqtlarda. Bunda Gigiyenik va pedagogik jihatdan mumkin bo'lgan ishlarni (binoni tozalash, idish yuvish, yuvilgan kirlarni dazmollash va taxlash, bayram kiyimlarini tikish, bolalar bilan o'yin, mashg'ulot uchun kerakli materiallarni tayyorlash va boshqalar) bolalar oldida bajarish, kuzatish, ko'rsatib tushuntirish, suhbat, tarbiyachining so'zlab berishi va shunga o'xshash materiallardan foydalaniladi. Kuzatishdan keyin bolalar bilan shunga o'xshash mehnat turlarini tashkil etish maqsadga muvofiq bo'lar edi: kutubxonaga borib kelgandan keyin yirtilgan kitoblarni yamash, modalar atelyesiga borib kelgandan keyin qo'g'irchoqqa kiyim tikish va hokazolar.

Uchinchi yo'l - bolalarning kattalar bilan birgalikdagi mehnatlari. Bolalarning kattalar bilan birgalikdagi mehnatlari har xil bo'lishi mumkin (xona o'simliklarini yuvish, polizda ko'chat yoki urug'larni ekish uchun jo'yaklar tayyorlash, binoning ichini tozalash va h.k.)

Bolalarni kasblar bilan tanishtirish bo'yicha ishlarning asosiy qiyinligi shundaki, kattalar ishining katta qismi uni bevosita kuzatish uchun mavjud emas.

O'quvchilar stol va bosma o'yinlarga alohida e'tibor berishadi: "kimga nima kerak?, Nima etishmayapti?, Laynerlar, bu erda eng oddiy vazifa turli xil rasmlar orasida ikkita bir xil rasmni topishdir. Asta – sekin, vazifa murakkablashadi-bola rasmlarni nafaqat tashqi belgilar bilan, balki tarkib bilan ham birlashtirishi kerak. O'yinlarda " quruvchiga nima kerak?, Do'konda nima bor?, Jurnalistga nima kerak?", bolalar rasmlarni tan olishadi va ob'ektlar o'rtasida aloqa o'rnatadilar.

Bolalarni kasblar bilan tanishtirish bo'yicha ishlarning asosiy qiyinligi shundaki, kattalar ishining katta qismi uni bevosita kuzatish uchun mavjud emas. Shu sababli, o'quvchilarni kattalar mehnati, ularning kasblari bilan tanishtirish kuzatuvlar va ekskursiyalarni tashkil etish orqali amalga oshiriladi. Bunday ish shakllari g'oyalarning eng katta ekspressivligini, o'quvchilar tomonidan olingan bilimlarning maksimal samaradorligini ta'minlaydi, bu erda ular amalda olingan bilimlarni kashf etadilar va mustahkamlaydilar, kommunikativ fazilatlarni namoyon etadilar.

Didaktik o'yin maktabgacha katta yoshdagi bolalarning xotirasini, tafakkurini, tasavvurini rivojlantirishga, shuningdek, ularning muloqotga bo'lgan ehtiyojini qondirishga, talab qilinadigan kasblarning xilma-xilligini boshqarishga imkon beradigan ko'nikma va ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi va shu bilan erta kasbga yo'naltirish jarayoniga qo'shilishni ta'minlaydi.

O'quv, samarali va o'yin faoliyatini organik ravishda o'z ichiga olgan didaktik o'yinni tashkil qilish orqali o'qituvchi nafaqat o'zi boshqaradigan didaktik o'yin orqali bolalarni mustaqil bilish jarayonini engillashtirish vazifasini bajaradi, balki unga o'z rivojlanishining tabiiy jarayonining ishtirokchisi sifatida dunyoqarashni shakllantirishga yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda axloqiy-irodaviy sifatlar: mustaqillik, faollik, tartiblilik, javobgarlik, mas'uliyatlilik kabilarni shakllantirish ularning muvaffaqiyatli o'qishiga, turtki beradi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida har bir bolani shaxs sifatida tan olish, uning yosh xususiyatlari, qiziqishlari, ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish hozirgi kunning talabi hisoblanadi.

Bolajonlar faoliyatining har bir turi (o'yinlar, mashg'ulotlar, mehnat) maktabgacha yoshdagi bolaning axloq madaniyatini shakllantirish bilan bog'liq bo'lgan muayyan tarbiyaviy vazifalarni amalga oshirish uchun eng qulay imkoniyatlar yaratadi. Faoliyatning har xil turlari tarbiya jarayonida shakllanadi. Bola u yoki bu faoliyatni o'zlashtirish bilan bir vaqtda shu faoliyat bilan bog'liq bo'lgan bilim, ko'nikmalarni egallab oladi. Buning asosida bolada har xil shaxsiy qobiliyat va xususiyatlar shakllana borib, uning faolligi Bolajonni tarbiyaning obyektiga aylantiradi. Bolajonning rivojlanishida faoliyatning yetakchi rol o'ynashi ana shu bilan belgilanadi. Ta'lim-tarbiya orqali amalga oshiriladigan faoliyatlarni bolalar birdaniga o'zlashtira olmaydilar, ularni tarbiyachi rahbarligida sekin- asta egallab boradilar. Faoliyatlarni muvaffaqiyatli egallab olishlari asosan oilada, bolalar bog'chasida ta'lim-tarbiya ishining qay darajada tashkil etilishiga bog'liqdir.

O'yinlar texnologiyasi tushunchasi pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismidir. O'yin texnologiyasi an'anaviy ta'limdagi o'yin metodidan o'zining aniq maqsadi, amalga oshirish kerak bo'lgan jarayonlarning mantiqiy ketma-ketligi va o'zaro bog'liqligi, oldindan belgilangan natijalarga erishish kafolati bilan farq qiladi.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kasbga qiziqishni shakllantirishda tarbiyachi har bir bolaning qiziqish va qobiliyatlarini hisobga olgan holda, ularni shu kasbga yo'naltirishlari lozim. Bolalarning kelajakda qanday inson bo'lishlari va qaysi kasbni egallashlari aynan maktabgacha yosh davrida yaqqol namoyon bo'ladi. Bizning maqsadimiz ham yurtimiz ravnaqiga hissa qo'shadigan barkamol avlodni tarbiyalab voyaga etkazishdan iboratdir. Shu sababdan, maktabgacha yosh davridan bolalarni kasb tanlashga qiziqishni shakllantirish muhim hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Xasanova, S. (2022). ORGANIZATION OF A DEVELOPING EDUCATIONAL SPACE AS A FACTOR OF A CHILD'S READINESS FOR SCHOOL. *Science and Innovation*, 1(8), 2199-2203.
2. Xasanova, S. (2022). ОРГАНИЗАЦИЯ РАЗВИВАЮЩЕГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА КАК ФАКТОР ГОТОВНОСТИ РЕБЕНКА К ШКОЛЕ. *Science and innovation*, 1(B8), 2199-2203.
3. Khasanova, S. (2021). THE ROLE OF HISTORICAL ARCHITECTURAL MONUMENTS IN THE FORMATION OF NATIONAL PRIDE BY PRESCHOOL ADULT CHILDREN. In *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* (pp. 103-107).

4. Khasanova, S. (2021). Formation of national pride in children through teaching description of historical monuments in Uzbekistan. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 734-738.
5. Sh.T.Xasanova. Tarixiy obidalar bolalarda milliy g'ururni shakllantirish vositasi sifatida. «Yosh olimlar axborotnomasi» – «Вестник молодых ученых» – «The bulletin of young scientists». №4(1) 2023.ISSN 2181-5186.
6. Хасанова, Ш. Т. (2012). Формирование элементов национальной гордости у детей старшего дошкольного возраста посредством архитектурных памятников. Педагогические науки, (1), 70-73.
7. Khasanova, S. T., & Vasila, T. (2023, May). DEVELOPMENT OF IMAGINARY-CREATIVE COMPETENCES IN THE PROCESS OF PREPARING FUTURE TEACHERS FOR PROFESSION. In *Next Scientists Conferences* (pp. 84-91).
8. Ergasheva, B. (2022). TALABALARINING PEDAGOGIK MODERINIZATSIYA SHAROITIDA KASBIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH. *Science and innovation*, 1(B7), 401-405.
9. Barno, E. (2023). O'ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TALIM MUASSASALARINING ZAMONAVIY TIZIMI. *Research Focus International Scientific Journal*, 2(3), 103-105.
10. Ergasheva, B., Maxmudova, D., & Ramozonova, B. (2023). TECHNOLOGIES OF PREPARING FUTURE TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY ON THE BASE OF A COMPETENT APPROACH. *MODERN SCIENCE AND RESEARCH*, 2(10), 118–122.
11. Ergasheva Ba'рно Ziyavitdin qizi, & Qulbulova Rayhona Anvar qizi. (2023). MAMLAKATIMIZDA VA XORIJIY MAMLAKATLARDA MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMI . *Лучшие интеллектуальные исследования*, 10(4), 69–74.